

Кукса Н.В.
Уханова Я.П.

Kuksa N. V.,
Ukhanova Y. P.

CONTENTS OF PROFESSIONAL TRAINING OF OCCUPATIONAL THERAPISTS IN GREAT BRITAIN

The article discusses the content of the training of future occupational therapy specialists in Great Britain. The analysis of the educational programs' contents for the training of occupational therapists at the level of baccalaurean and master at British universities is carried out.

Key words: occupational therapy, occupational therapist, professional training, bachelor, master, educational program, UK.

ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ ЕРГОТЕРАПІЇ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

У статті розглянуто зміст професійної підготовки фахівців з ерготерапії у Великобританії. Здійснено аналіз змісту навчальних програм підготовки ерготерапевтів на рівні бакалаврату і магістратури в британських університетах.

Ключові слова: ерготерапія, ерготерапевт, професійна підготовка, бакалавр, магістр, освітня програма, Великобританія.

Постановка проблеми. Процеси глобалізації й інтеграції вітчизняної системи освіти в європейський та світовий освітній простір детермінують підвищення вимог до якості підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти. Одним з пріоритетних напрямів у контексті модернізації системи вищої освіти є орієнтація на забезпечення міжнародної якості підготовки майбутніх фахівців: компетентних, ініціативних, конкурентоспроможних на світовому ринку праці, мобільних, здатних до творчої продуктивної діяльності в мінливих умовах та постійного самовдосконалення.

Незадовільний стан здоров'я населення України, стабільно високі показники захворюваності та інвалідизації обумовлюють зростання попиту на фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. Професійна діяльність останніх спрямовується на забезпечення самостійності та незалежності осіб різних вікових та нозологічних груп в усіх аспектах їх життєдіяльності, незалежно від рівня функціональних можливостей та обмежень. З огляду на те, що спеціальність ерготерапія є новою для нашої країни, актуальним питанням постає аналіз і визначення позитивних тенденцій зарубіжного досвіду підготовки фахівців з ерготерапії, що дозволить оптимізувати процес підготовки таких фахівців у вітчизняних закладах вищої освіти.

Різні аспекти професійної підготовки фахівців з фізичної терапії відображено в наукових працях Н.О. Белікової, Г.М. Бойко, Т.В. Бойчук, Т.М. Бугері, Л.Б. Волошко, А.М. Герцика, С.В. Гук, В.В. Клапчука, В.В. Крупи, В.О. Кукси, Ю.О. Ляного, І.М. Ляхової, І.І. Маріонди, О.І. Міхеєнко, О.В. Погонцевої, Л.П. Сущенко та ін. Зокрема, аналіз зарубіжного досвіду професійної підготовки фахівців з фізичної терапії представлено в публікаціях Н.О. Белікової, А.М. Герцика, С.В. Гук, Ю.О. Ляного та ін. Натомість, питанням щодо аналізу зарубіжного досвіду підготовки майбутніх фахівців з ерготерапії приділяється недостатньо уваги.

Мета роботи – висвітлити зміст підготовки майбутніх фахівців з ерготерапії в закладах вищої освіти Великобританії.

Об'єкт дослідження: професійна підготовка майбутніх фахівців з ерготерапії у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження: досвід професійної підготовки фахівців з ерготерапії у закладах вищої освіти Великобританії.

Викладення основного матеріалу. Вища освіта Великобританії розвивається в контексті освітньої стратегії ЄС, спрямованої на підготовку висококваліфікованих кадрів країн Європи з урахуванням їхньої національної культури, соціальних потреб та можливостей, відповідно до нових запитів суспільства, пов'язаних з потребою посилення національної економіки й підняття рейтингу цих країн на світовому рівні [1, с. 128].

Заклади вищої освіти (ЗВО) Великобританії займають стабільно високі позиції в рейтингу ЗВО світу за якістю освіти та є найбільш престижними і перспективними. На сьогодні у Великобританії налічується 118 навчальних закладів, які мають статус університету. ЗВО Великобританії ранжуються в залежності від престижності численними рейтингами, серед яких найбільш відомим є рейтинг The Guardian University league table. Найпрестижніші дослідницькі університети Великобританії об'єднані в групу з 24 університетів, яка носить назву The Russell Group Universities. Координація діяльності університетів здійснюється Радою британських університетів. Підготовку фахівців з ерготерапії пропонують 33 ЗВО Великобританії [2].

У Великобританії професія ерготерапія (Occupational Therapy) є парамедичною і відноситься до галузі охорони здоров'я. Відповідно до Класифікатору професій (Standard Occupational Classification) професія ерготерапевта входить до групи 22 – «Фахівці з охорони здоров'я» («Health Professionals») 4 рівня кваліфікації, підгрупи 222 – «Фахівці з терапії» («Therapy Professionals») [3]. Зазначена підгрупа фахівців з терапії, окрім фахівців з ерготерапії, також включає фізіотерапевтів, логопедів, фахівців з терапії без спеціальної класифікації. Відповідно до «Положення про професії здоров'я» (Health Professions Order) фахівці цієї галузі повинні бути зареєстровані у Раді з професій у сфері здоров'я та піклування (The Health and Care Professions Council, HCPC) яка має комітет з освіти і навчання (який визначає освітні стандарти для цих професій і реєструє освітні та навчальні програми, у тому числі й післядипломні) [4].

Система освіти в Великобританії підрозділяється на програми, за якими можна отримати ступінь бакалавра, магістра, доктора наук. Освітні програми підготовки фахівців з ерготерапії складаються на основі мінімальних стандартів підготовки ерготерапевтів (Minimum Standards for the Education of Occupational Therapists), встановлених Всесвітньою Федерацією ерготерапевтів (World Federation of Occupational Therapists) [5].

Навчання за програмою бакалаврату триває три роки, а при включенні до програми стажування – 4 роки. Основною умовою вступу в магістратуру є диплом бакалавра. Для отримання ступеня доктора наук обов'язковою вимогою є наявність наукових публікацій та захист науково-дослідницької роботи.

Нижче представлено зміст освітніх програм професійної підготовки фахівців з ерготерапії в окремих ЗВО Великобританії.

Освітня програма професійної підготовки ерготерапевтів (ступінь – бакалавр) в Лондонському університеті Південного банку (London South Bank University)

London South Bank University (LSBU) [6] є одним з найбільших і найстаріших університетів Лондона (рік заснування – 1892). В університеті студенти мають можливість здобути вищу технічну та професійну освіту. В London South Bank University навчаються понад 25 000 студентів з 130 країн світу.

Університет має чотири факультети: Мистецтво та гуманітарні науки; Бізнес; Інженерія, наука і побудоване середовище; Здоров'я та соціальна допомога.

Розглянемо зміст навчальної програми підготовки бакалаврів з ерготерапії в LSBU.

Перший рік навчання (модулі)

Концепції міжпрофесійної і спільної практики: цей модуль знайомить студентів з місцем і цінністю міжпрофесійної і спільної діяльності з надання медичної та соціальної допомоги. Модуль спрямований на підтримку розвитку комунікаційної, особистої, партнерської і рефлексивної практики, необхідної для задоволення потреб клієнтів / осіб, які здійснюють догляд, а також різних груп населення, які перебувають в центрі міжпрофесійного медичного обслуговування та надання соціальної допомоги.

Вступ в ерготерапію: цей вступний модуль знайомить студентів з ключовими теоретичними концепціями, що інформують про основні поняття ерготерапії і впливають на поточну практику ерготерапії. Студенти вивчають особисті, соціальні і культурні значення повсякденних занять, акцентуючи увагу на тому, як участь людини в цих заняттях впливає на їхнє здоров'я і благополуччя протягом усього життя.

Введення в професійно-орієнтовану практику: цей модуль спрямовується на формування в студентів знань і умінь, необхідних для осмислення зв'язку теорії ерготерапії з практикою. Набуті знання з цього модуля забезпечать уявлення про особливості ерготерапії для дорослих та осіб похилого в різних галузях охорони здоров'я та соціального забезпечення; дозволять майбутнім фахівцям оцінювати стан здоров'я і благополуччя людини з професійної точки зору, приділяючи особливу увагу групі зазначених користувачів послуг.

Сфера практичної діяльності в галузі ерготерапії 1: цей модуль зорієнтований на підготовку студентів до вступу в ерготерапевтичну практику, що є етапом початку формування особистісних і професійних здібностей. Модуль передбачає навчання загальній оцінці процесу ерготерапії. Знання з цього модуля дозволять студентам осмислити значення і сутність діяльності організації охорони здоров'я, соціальної сфери; сутність і значення власного професіоналізму. Це дозволить осмислити й оцінити студентами контекст і місце ерготерапії.

Аналіз продуктивності праці та функцій людини: цей модуль розвиває розуміння студентами професійної діяльності. Модуль спрямовується на вдосконалення знань про людське тіло, системи організму, включаючи рухові і технологічні навички, та оволодіння студентами відповідних теоретичних знань з таких предметів як анатомія і фізіологія людини.

Другий рік навчання

Оцінка доказів для науково обґрунтованої практики: цей модуль розширює розуміння учнями концепції практики і досліджень на практиці. Модуль навчає студентів основним навичкам і розумінню оцінки доказів та оцінки доцільності ерготерапевтичних інтервенцій, які повинні бути реалізовані на практиці.

Заняття з ерготерапії 2: цей модуль забезпечує формування навичок в області практичної ерготерапії, зорієнтованої на людину. Цьому сприяє надання керівних

принципів і політики, які регулюють практичну діяльність ерготерапевтів. Студенти навчаються виявляти і ставити під сумнів наслідки професійних порушень щодо ключових умов.

Заняття з ерготерапії 3: цей модуль встановлюється в контексті критичних досліджень інвалідності, приділяючи особливу увагу навколишньому середовищу і сумісній роботі з окремими особами, групами і спільнотами для розуміння факторів, що впливають на здоров'я і благополуччя. Модуль спрямовується на розуміння студентами понять про навколишнє середовище та інвалідність на основі вивчення принципів соціальної інтеграції, рівності та різноманітності, професійної ідентичності та продуктивності. Акцент здійснюється на оцінці ерготерапевтичних втручань на заняттях, які використовуються для зміцнення здоров'я і благополуччя.

Практика, орієнтована на зайнятість: цей модуль сприяє формуванню знань студентів про застосування теорії ерготерапії на практиці, приділяючи особливу увагу ерготерапії для дітей та молоді. Формування знань відбувається відповідно до філософського та особистісно-орієнтованого підходів в ерготерапії та принципів організації занять з ерготерапії для дітей. У цьому модулі розглядається ряд професійних завдань і проблем участі, умов, пов'язаних з фізичними, розумовими вадами та психічними особливостями клієнтів, на практиці з ерготерапії.

Третій рік навчання

Підвищення якості, управління змінами і лідерство: цей модуль є останнім міжпрофесійним навчальним модулем, у контексті якого вивчаються лідерство, підвищення якості та зміни в організаціях з міжпрофесійної точки зору. Модуль розглядає стратегічний, заснований на фактичних даних, підхід до управління змінами в різних середовищах.

Професійна ідентичність, автономія і підзвітність: цей модуль фокусується на консолідації знань і навичок, пов'язаних з особистим керівництвом і участю в навчанні протягом усього життя. Цей модуль готує студентів до формування професійної самоідентифікації при працевлаштуванні на роботу. Концепція «я» як відповідального та гнучкого професіонала буде введена в перший рік і побудована на дворічному курсі через курс професійного розвитку. У цьому останньому році об'єднані три модулі, спрямовані на розуміння важливості професійного досвіду та показників професійного саморозвитку і зростання.

Наукова практика в області ерготерапії: цей модуль забезпечує консолідацію критичного розуміння студентами доказової практики в ерготерапії.

Заняття з ерготерапії 4: цей модуль передбачає завершальну підготовку майбутніх ерготерапевтів до практичної діяльності. Спрямовується на формування завершальної компетентності студентів у практиці та перехід від статусу студента до фахівця з ерготерапії. Це досягається шляхом демонстрації досягнень стандартів ерготерапії, визначених Радою з професій у сфері здоров'я та піклування (The Health and Care Professions Council) та Королівським коледжем ерготерапевтів (2014 рік) [5].

Освітня програма професійної підготовки ерготерапевтів (ступінь – бакалавр) в Університеті Борнмута (Bournemouth University)

Університет включає такі факультети і школи: Школа засобів масової інформації (Media School); Школа бізнесу (Business School); Школа охорони природи і раціонального природокористування (School of Conservation Sciences); Школа дизайну, інженерної справи і комп'ютерних технологій (School of Design, Engineering and Computing), Школа охорони здоров'я та соціальної допомоги (School of Health and Social Care) [7]. Остання пропонує ряд програм бакалаврата: чотири розділи з

догляду за хворими, акушерство, фізіотерапія, ерготерапія, соціальна допомога, мануальна терапія та ін.

Перший рік підготовки бакалаврів з ерготерапії включає такі основні блоки:

Вступ в професію ерготерапевта.

Навички для терапевтичної практики.

Ерготерапія в дії 1: спрямовується на отримання знань і вмінь щодо провадження практики ерготерапії з різними клієнтами в різних умовах, а також – збору інформації про клієнта на основі оцінки, визначення спільних цілей і відповідних підходів до ерготерапевтичних інтервенцій.

Аналіз ерготерапії: забезпечує отримання знань з анатомії людини, фізіології, психології, соціології та професійного функціонування.

Портфоліо ерготерапії 1: ця структурна одиниця дозволяє застосовувати набуті теоретичні знання на практиці.

Другий рік навчання включає такі основні блоки:

Міркування щодо практики ерготерапії: передбачає розгляд актуальності клінічних міркувань і визначення кращих доказів щодо прийняття рішень і планування втручання.

Ерготерапія в дії 2: спрямовується на формування навичок провадження практики ерготерапії: вибір, застосування і критика широка діапазону підходів до різних ситуацій на практиці.

Вивчення доказів для управління ерготерапевтичною практикою: особистісно-орієнтовна практика, що передбачає міркування щодо забезпечення ефективності практичної діяльності шляхом індивідуального підходу з визначенням потреб, проблем і ціннісних орієнтацій клієнта.

Сприяння здоров'ю та благополуччю: цей підрозділ передбачає набуття вмінь і навичок з організації заходів щодо зміцнення здоров'я на основі доказової практики.

Портфоліо ерготерапії 2: ця структурна одиниця дозволить сформулювати вміння щодо застосування теоретичних знань з планування, аналізу, законодавства, клінічного управління на практиці.

Третій рік навчання охоплює такі блоки:

Дослідження з практики ерготерапії: передбачає оцінювання результатів досліджень з певної області практики.

Інновації в ерготерапії: спираючись на досвід різних секторів і глобальні економічні та соціально-політичні проблеми, оцінюються інновації за власним вибором.

Проект покращення надання послуг: цей груповий проект передбачає аналіз послуг у сфері охорони здоров'я та пошук шляхів щодо підвищення якості та ефективності реалізації послуг з ерготерапії.

Портфоліо ерготерапії 3: Цей завершальний блок гарантує, що випускник кваліфікується як впевнений і досвідчений професіонал, здатний забезпечити високоякісну, автономну практику.

До запланованих навчальних занять включено 1000 годин на проведення клінічних занять, на яких студенти мають можливість отримати практичні навички, необхідні для роботи в якості ерготерапевта.

Освітня програма професійної підготовки ерготерапевтів (ступінь – магістр) в Лондонському університеті Брунеля (Brunel University)

Структура Brunel University [8] включає такі школи і факультети: Школа мистецтв; Бізнес школа; Факультет права; Факультет інженерії і дизайну;

Факультет медицини і соціального забезпечення; Факультет інформаційних систем, обчислювальної техніки і математики; Факультет соціальних наук; Факультет спорту і освіти.

Освітня програма з підготовки ерготерапевтів (ОТ) в Brunel University є однією з найбільших престижних і найбільш високо оцінених програм в світі. Фактично Brunel University вважається оригінальною «Лондонською школою ерготерапії».

Університет реалізує високоякісну освітню програму, яка гарантує належну теоретичну і практичну підготовку з ерготерапії. Магістерська програма підготовки ерготерапевтів у Brunel University відрізняється від інших магістерських програм тим, що вона є професійною програмою післядипломного рівня та є повною. Цей навчальний курс спрямований на підготовку компетентних фахівців з ерготерапії до безпечної та ефективної практики в різних установах охорони здоров'я та соціального забезпечення.

Програма розрахована на два роки навчання. Освітні модулі програми знаходяться в тричленній структурі. Щоб забезпечити баланс між академічними і практичними заняттями, які повинні складати як мінімум 1000 годин практичних занять, затверджених Всесвітньою федерацією ерготерапевтів і Королівським коледжем ерготерапевтів, три з модулів розміщення практики виходять за рамки терміну навчання (заняття в літній період).

Перший рік навчання

1-й рік програми вводить студентів в «як, що і чому» в області ерготерапії і спрямований на надання їм можливості поглибленого вивчення основних професійних понять і навичок ерготерапії. Включення теоретичних блоків і двох модулів практики (які реалізуються до початку академічного дослідження на 2-му році навчання) дозволяють органічно інтегрувати і здійснити взаємообмін академічними знаннями і професійними навичками. Реалізація і оцінка досліджень на практиці має важливе значення для майбутньої професійної діяльності ерготерапевтів, які зобов'язані застосовувати доказову практику.

Другий рік навчання: Майстерність ерготерапії - передова практика

2-й рік програми спрямовується на більш поглиблене вивчення усіх аспектів професії ерготерапевта та проведення дослідницької роботи. Студенти набувають майстерності в критичних знаннях і оцінці ключових питань професійної практики, здійснюють критичний аналіз, синтез і оцінку теоретичних концепцій, центральних для ерготерапії. Окрім зазначеного, студенти вивчають один додатковий модуль, який дозволяє ширше розглянути сферу діяльності фахівця з ерготерапії в поточній практиці. Практика проводиться на початку і наприкінці навчального року. Завершальним етапом навчання є захист дослідницької роботи (магістерської).

Обов'язковими умовами провадження практичної діяльності з ерготерапії є реєстрація в Раді з професій у сфері охорони здоров'я та піклування (HCPC) і членство в Британській асоціації ерготерапевтів / коледжі ерготерапевтів.

Висновки. У Великобританії професія ерготерапія є парамедичною і відноситься до галузі охорони здоров'я. Згідно Британського Класифікатору професій професію ерготерапевта включено до групи 22 – «Фахівці з охорони здоров'я», підгрупи 222 – «Фахівці з терапії». У відповідності з «Положеннями про професії здоров'я» фахівці цієї галузі повинні бути зареєстровані у Раді з професій у сфері здоров'я та піклування. Освітні стандарти професії ерготерапія та освітні програми підготовки ерготерапевтів визначаються і реєструються комітетом з освіти і навчання Ради з професій у сфері здоров'я та піклування. В основі розробки освітніх програм з

ерготерапії – Мінімальні стандарти підготовки ерготерапевтів, встановлені Всесвітньою Федерацією ерготерапевтів.

Аналіз змісту навчальних програм підготовки ерготерапевтів в університетах Великобританії дозволив з'ясувати, що: значна кількість навчальних годин (мінімум 1000) відводиться на практику; у процесі підготовки простежується тісний зв'язок теорії з практикою; особлива увага під час проведення практичних занять приділяється науково доказовій практиці та особистісно-орієнтовному підходу в ерготерапії, що є підставою для вибору інтервенцій; важливим аспектом підготовки ерготерапевтів є формування клінічного мислення, комунікативних і організаційно-управлінських здібностей, рефлексії, корпоративних навичок (сумісної діяльності з клієнтом, його опікунами, іншими членами мультидисциплінарної команди фахівців), сприяння професійній самоідентифікації, самореалізації та подальшого саморозвитку фахівців з ерготерапії.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в аналізі змісту підготовки майбутніх фахівців з ерготерапії в інших зарубіжних країнах та обґрунтуванні рекомендацій щодо можливості реалізації позитивного досвіду підготовки зазначених фахівців у вітчизняних закладах вищої освіти.

Список використаної літератури:

1. Толочик А.І. Сучасні тенденції підготовки вчителів у Великобританії // Науковий вісник МДУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2011. Випуск 1.33. С. 128-131.
2. 33 institutions the UK offering Occupational Therapy courses [Electronic resource]. URL: <https://www.hotcoursesabroad.com/study/trainingdegrees/uk/occupational-therapy-courses/loc/210/cgory/pj.1-4/sin/ct/programs.html/>. – (дата звернення 20. 01. 2018).
3. Standard Occupational Classification (SOC) System, 2010 [Electronic resource]. URL: <https://www.ons.gov.uk/methodology/classificationsandstandards/standardoccupationalclassification/soc>
4. Health Professions Order 2001. [Electronic resource]. URL: <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2002/254/contents/made>
5. Revised Minimum Standards for the Education of Occupational Therapists / World Federation of Occupational Therapists. 2002. 39 p.
6. London South Bank University [Electronic resource]. URL: <https://www.lsbu.ac.uk/>
7. Bournemouth University [Electronic resource]. URL: <https://www1.bournemouth.ac.uk/>
8. Brunel University [Electronic resource]. URL: <http://www.brunel.ac.uk/>

Стаття надійшла до редакції 17.03.2018 р.